

Mestreechter IERS EN KÖÖL

Memories

Hè! hè! 't steit er: memories. Wat eine geweldigen titel hè. Mèh aongezien 't noe einmaol mode is, tot eeder daag-, week- of maondblaad, wat zich zelf respecteert, noe op z'ne tied de memories vaan ein of aander groetheid bringt, kin iech es metwerker aon eus Spreekbuis, ei maondblaad dat ter toch zeker zien maag, neet achterblieve en veul iech m'ch verpliech veur de stand vaan eus blaad op te hawwe. Iech bin daan ouch hiel bleij, tot iech uuch kin bringe de memories vaan ei sjuilkelderhoof door de bazeleer.

Wie in 1939 den tojstaand hiel peniebel woord, begòs euze lochbesjermingsdeens häor activiteit via heur wiek- en blok-hoofde. Iers woorte de luij veurgelieg wat ze wel en neet mooste doen: zand op de zolder en alle ander verdepinge, neet veur de veensters goon stoon en zoe mie, en op 't lèste hoort me daan altied: bij ei bombardemint de veiligste sjuilplaots opzeuke liefs in de kelder. En dao vròng noe miestal 't sjeunsje. Neet veur eus aw binnenstad, want dao heet me onder alle hoezer prach vaan kelders. Mèh eus boetewieke, boe in deen tied ongeveer vieftig procent vaan eus Mestreechter bevolking woende, dao had me gaar gein kelders, teminste es geer dat look onder den trap op de mieste plaotse neet veur kelder wèlt versliete.

Dat waar in normalen tied al ei kruus; wie den oorlog oetbraok, waar dat nog vööl erger en wie in Mei 1940 de ierste bomme op eus stad vele, vroege zich daan ouch hoonderden aof, boe zie zich noe mòste sjuile. Fantastisch zien de sjuilgelegenhede die toen zien oetgeprakezeerd en gebruik. Zoe waos den tojstand ouch in de Weskant vaan Mestreech, boe toendertied häor groetste boetewiek waos, 't Blauw Dörp, totdat zich dao get hiel eigenaordigs aofspöolde. Iech kin neet zekke boedoor tot dao sjuilkelders kaome, want die waore dao al vaan 1700, mèh wel wie de luij dao de weeg geweze woord.

Wie me weer in ei complex vaan geng kos koume, die later zoe neet de bèste, mèh daan toch zeker mèt vaan de bèste vaan eus land bleke te zien, eus aw kazemate. Ederen awwe Mestreechteneer wis zich nog wel te rapelere, tot hèn de kazemate mòste zien, mèh wie ze vaan binnen oetzaoge, wis geine mins mie, want weijer es 't Broedfebrik vaan de Coöperatie De Ster kòs me neet mie koume, want dao had me bij 't bowwe dweers door de geng de fundering gezat. En zoe kos 't gebeure, tot in begin 1940 geine mins in Treech uuch kòs vertelle, wie 't mèt ein vaan häor cultuursjatte oetzaog en dat waos neet zoe sjoen. Mehjeh, zoe geit 't es me te vööl in èin stad heet (es of me heij te vööl vaan kin hóbbe). Ei feit is, tot heij ei stökske historie, wat mesjien op ein aander plaots zow verzörg zien wie ich weet neet wat, op 'n gruwelijke meneer verinneweerd en verwaarloes waos (en iech vrèis veur de towkoms, oondaanks alle sjoen wäörd en planne vaan veuraonstaonde luij vaan op 't aogenblik) tot ze, es neet gaw de èin of aander brouwerij met de splintermonie euverkûmp, weer verwaarloes keurde.

Kom hiere, neet te lang bazele, dat doon iech wel! Nump ins eine gooje raad vaan miech aon; begint noe demèt; 't is nog tied veur ze in orde te make. Laote ver hope neet mie es sjuilkelder veur us, mèh es cultuurmonemint veur eus naogeslag, wat uuch dankbaar daoveur zal zien.

Mèh apprepo, iech zow memories sjrieve, hè; mèh 't blood krup noe einmaol boe 't neet goon kint en aw leefde ros neet, dan vergef 't mich mer. Iech gaon weijer.

Wie iech uuch zag, wis door die fundering vaan de Ster geine mins, wie 't dao achter oet zaog

en toch had me dat hiel geere gewete. Want popelde al mennigen awwe Mestrechteneer z'n hertsje in normalen tied, noe waor dat nog vööl erger, mèh wie de fundering vaan De Ster weggraove, dat dorf toen nog geine. Zich vaan boven aof de nao tow graove en zoe door ei look in de plafon of eine zèimoer in te goon loere wie 't dao oetzaog, dat waos de enige oplossing, boe tot 't hiel ieverig comité, dat zich dao gevörmp had, kaom. Mèh boe waors de persoan, dee hun zow de plaots aonwieze, boe me sjus mós beginne mèt graove? Want aandere waor 't zeuke nao ein naoje in einen huijberg. Dao waor geine, dee dat kòs en bijnao had me de mood opgegeve, om d'r te koume, toen zich dat eigenaordig feit aofspölde, boe ich in 't begin al op wees en boedoor eine maan, dee ei groet gedèilte vaan zie leve had gegeve veur de wèrkluif vaan eus stad 'n behuurlijke woening te bezörge, eus jaore nao zienen doed in oorlogstied ouch nog de weeg wees nao de kazematte. Wie? Luustert!

Nao den oordog vaan 14-18, waor de woeningnoed eve erg, zoe neet erger nog es noe en mèt of zoonder wederopbouw woord ouch toen mie geredeneerd es oetgevoerd. Mèh neet in Mestreech; dao woord daank zij euzen toemaolige Börgemeister van Oppen Zaoliger-gedachtenis de zaak flink aongepak en waore veer heij ei veurbeeld veur vööl stèi en eus land. Daoveur noe had 'ein vaan eus Bouwvereiniginge in eus stad 't besluit genome veur häöm veur noe en de towkoms te iede mèt ei boersbeeld vaan häöm te plaatse op eint vaan häor pleine, naomelik 't Menister Goeman Borgesius-plantsoen, wat in gebäorde. En zeet, in 40, nao ein sjoor rege, stoond mich dat beeld in eine kier zoe sjeif wie ein ziekkel, want de groond waors droonder weggezak. En me redeneerde: jeh 't is nog get veers en hèij zakde 't toch nog al ins gere, dus woord ter mer neet te lang euver geredeneerd en alles weer op z'n plaots gezat. Mèh wie ein tedsje later nao ein dondersjoor 't zich nog vööl erger veurdeeg, toen gòng me ins oonderzeuke, boe dat aon laog en al hiel gaw had me 't, want nao ei paar meter graove zaot me al op ei kepot geslage gewelf vaan de kazematte. En vaan dao oet noe kòs de herontdèkking vaan eus aw kazematte beginne.

Wie dat gegaangen is, dat bewaor iech veur eine volgende kier.

DE BAZELEER.

MESTREECHTER

erns en kööl

Al hiel gaw ging 't wie e loupnd vörke roond: tot me op 't pleinsje in de kazematte kòs koume. En zow zoe get in normalen tied vööl aw Mestreechtereers aongetrokke höbbe, noe vloge ze trop aof, wie mösje op eine peerdskeutel. Ganse groepkes zaog ger zich 's aovens dat look in laote zakke, die allemaol op zeuk waore, of bij hun in de buurt ouch neet zoene gaank oetkaom. Tot daobei gein oongelökke zien gebäörd, is ouch mie gelök es wiesheid gewees, want wie iech uuch al verteld höb, waar de zaak op sommige plaotse zodaonig verrinneweerd, tot kâns op instorting neet oetgeslote waar.

Jummers wie me 't blauwdörp nog pas aon 't bowwe waors, hadde de hiere aonnummers die dao aon de geng waore, al gaw in de gate, wie ze op ein goojekoupe meneer hunne grond kwiet kòste weurde. Ze graofde zich 'n koj, hojde e look in 't gewelf vaan zoen groete kamer (zoegenaoemde hoornwerke) en voore dao hunne puin en grond in. Dao nao waore door den invloed vaan den tied hiel gevaarlike plaotse oontstaande, doortot zich e gedeelte op de vloer had vasgezat en de res noe mer in de loch hong te boumele en in de ruimte daotösse spookde noe al die groepkes roond. Ouch waore op vööl plaotse, doortot Mestreech oet häör riolering is gegreujd en die noe mèt ein groete sjoor 't water in de kazematte deponeerde, woebij daan altied einen houp sliet mèt kaom, de geng haos gans vól geslib. Of wie op e paar plaotse, boe de fundering dweers door of haverwege de gaank stóond. Die woorte daan mer gewoonweg ondergraove of weg gehoid.

Hort gezag: dao waors geinen hinderpaol zoe groet of de door, dreuver of desnoeds droonder door kaom me. Want den tied spande. Me zaog daan ouch ederen aovend gânse groepkes op 't Borgesiusplantsoen of in de wêrke de kats ingoon en wat ze dao oet-spookde? Dat kinne ver 't bèste zien door ins zo groepke te volge. Laote ver hun mer ins naagoon. Zjaak, Nikkela, Pie, weit iech vööl wie ze allemaol heite, mèh in eeder geval e klikske vaan eine maan of tien oet de buurt vaan den Aart van Trichtweeg, trok

op dee bewusten aovend de kats in, veur ins te prebere of bij hun in de buurt ouch neet zoene gaank oetkaom.

Ze wisten 't wel haos zeker, want al hiel vööl aovende hadde ze al in de kats roondgezworve, de weeg kòste ze al weer op hun döimke, mèh venaovend zowwe ze de kroen op hun wêrk steke door op de plaots woe ze meinde tot ze bij hun in de buurt waore, e laank iezer op te howwe en zoe de sjuste plaots te bepaole, boe ze hunnen ingaank zowwe make. Gewaopend met e laank iezer, innige sjöppe, einen bikkel en ei paar veurhamele trok me deen aovend vaanoet de wêrke de kats in.

't Ierste stök kòs me nog tamelik loupe, mèh toen begòs 't bòkke, kleddere, kròepe en zoewijer, tot me op einen kier in 'n ope ruimte kaom vaan ein paar veerkante meter en boe in 't gewelf ei groet look waors. Hèij noe had hun speurdersinstink hun gezag, tot den Aert van Trichweeg mòs zien. Alles woord in gereidheid gebrach veur mèt 't wêrk te beginne. Al hiel gaw kloonke de ierste sleeg, die 't iezer de grond opdreve, mèh dat veel neet met, want alles werkde tege. Plaots te wienig, haos gein loch, gei leech, want eine boezjee en ein karbiedlamp, die zeve oore bove de wind oet stoonk, waore gein idiale umstandighede.

Al hiel gaw zwèdde ze daan ouch wie ei peerd, meh niks kos hun tegenhâwwe. Ze hadde gezwore, tot ze 't iezer venaovend door zowwe howwe en dat zow gebäören ouch. Oonder lèiding vaan Zjo, dee mènwerker waors, boedoor heer wel vaan 't ein en aander op de huugde waors, floepde 't daan ouch good. Totdat me in eine kier niks mie avenseerde; meh aon oetsjèjje, dao dach geinen aon. Nog helder woord gehowwe, mèh 't iezer kraog me neet mie veur of achter-oet. Da woord Nikkela te boont; heer spèijde nog ins good in z'n han en toen nao ei paar sleeg sjoot 't in eine kier eine have meter naobove tow. Me had toen de

zekerheid, tot 't bove örgens waors oetgekaome en gans voldoon zeukde ze daan ouch hun gereidsjap bijein, veur boven ins te goon loere boe dat waors.

Jèh boe? Laote ver ouch mer ins goon loere. Dao bove waore de vrowluij, naodat hun maanders eweg waore, zoe langsamerhand bijein gekoume in de häöfkes, boe ze noe get euver den oorlog stoonde te klasjenere, woebij ze daan inpasant ins oetloerde boe dat iezer noe wel zow oetkoume, want ouch zie waore door den tied en de geweldige verhaole, die maanleef deeg, gans mètgesleip in de kazemattekoors en hun hertsjes popelde veur dao ouch ins ei kiekske in te goon neume.

Zie prebeerde noe um ouch hun steinsje bij te drage, door achtrein aon de mansluij te kinnen vertelle in wat veur ei häöfken 't iezer waors oetgekoume. Tot dat in ei häöfke zow zien, stond bij hun vas. Gèin haor op hunne kop dach traon, tot dat wel ins örgens aanders kòs zien. Eve zier neet es ein wedevrouw dao op de straot neet traon dach, wat häör boven häöre kop hong, in dit geval wat heur oonder heur veuj staok. Want door 't towval tot dao in hoes gein mansluij waorre, waor zie noe neet zoe met de finesses vaan alles op de huugde en zaot daan ouch deen aovend gans gemoedereerd de kouse vaan häör kinder te stoppe. Toen ze in eine kier get huurde kloppe. Ze stond op en ging aon de deur loere, mèh dao waors niemand. Mèh koelik zaot ze, of dao huurde ze 't alweer en noe nog vääol helder. Mèh nein, dat kaom ouch neet vaan vääor. Dat zow wel vaan hèij neve zien. En mer helder en helder kloonke de sleeg. Sjus vroeg ze zich

aof of die de boel waoren aon 't aofbreke, toen ze hiel dudelijk meinde te hure, tot 't bij häör ôet de kelder kaom.

Ze begòs zich angstig aof te vraoge, wat dao wel in kòs zitte, wie mich ouch bij edere slaag 't keske, de taofel, steul en haard begòste te springe, ze geluifde noe wel neet mie aon spoke, mèh dat?

Nein, ze woord hang in häör eigen hoes en vlögde gans verpòpzak de straot op veur hölp te hole en binnen inkel seconde stond m'ch veur de deur eine gansen tròp vrowluij. Mèh bove hun gekakel oet hoort me binne de sleeg, gèin èin dorf daan ouch nao binne te goon en me besloot de pliesie te rope, wie èin vaan hun op 't geweldig idee kaom, tot dat wel ins 't iezer vaan hun maanders kòs zien, wat get sjeif waors oetgegaange. Wie sjus de wedevrouw häöre sjoenzoon, dee ouch al gewaarsjoid waors, aonkaom. Dee gòng noe met woer doedsverachting op ze geziech, meh d'n angs in z'n hart, 't hoes in, boe noe alles op de maot vaan de sleeg dansde en woebij den haard den toen aansloog. Dee stond daan ouch dao boe me de sleeg 't helste voolt. Heer woord daan ouch direct nao boete gebrach en nog sjus op tied, want koelik waors heer eweg of dao spleet mich de vloer ope en kaom m'ch 't iezer vaan us oonderzoekers dweers door eine badding nao bove tow en aongezien dat noe geine weerstand mie had, staok dat binnen ei paar seconde 'nen have meter bove de balatum oet, boedoor wie veer gezeen hóbbe, me oonder tot de conclusie kaom, tot ze boven oet waore. Tot ze bove oet waore, dat zalt ger wel mèt hun èins zien, meh allèh, de buurt vaan hunnen ingaank waors gevoonde en dao zowwe ze noe gaw mèt beginne. Meh dat is weer get veur eine volgende kier.

DE BAZELEER.

MESTREECHTER

erns en kôöl

Naotot ver de veurige kier ei bitsje sjeif waore oet-gegaange zoe es geer gezeen höb, waos 't zaak, veur zoe gaw meugelik op de gooi plaots nao oondere te koume. Want al waos deen ierste pin daan get sjeif gegaange, heer had dudelik aongetuind tot dee gaank bij hun leep. En vaanaof dat ougenblik waos daan ouch gaar gein hawwes mie aon de luy dao oet de buurt. Den daag denao trokken ers daan ouch al ei paar 's mörgens vreug opnuy de cats in en ie 't twelf oor waos, staok de pin opnuits bove en noe werkelijk in e häöfke en kòs me 's middags mèt de graoverij beginne, wat ouch proont gebäörde, mèt resultaat, tot 's aovens 't gewelf bloet laog. Wel booj dat nog eine groeten tegenstand en waore de hiere vaan de gemeintelikke lochbesjerming toen present gewees, ze zowwe zich wel ins bedach höbbe mèt hun verklaoring, boemet ze noe ummertow antwoordde op eus aonvraoge veur hölp: „Dao kinne veer neet aon beginne, want de cazamatte zien dao bouwvallig.” Toch moos ouch 't gewelf 't

opgeve tege zoeväöl energjie, zej 't daan nao einen tegestand vaan ei paar oore.

Toen kòs me langs ein lèdder vaan oet dat häöfke in de cats koume, boe vaan oet toen de opruimings-werkzaamhede kòste beginne Méh wat veel dat tege! De groete kamer is ongeveer viefstig meter laank, zeve meter breid en vief meter hoog. Veur drei kuart laog die kamer vol. 't Ierste vraogstuk waos daan ouch al gaw: boe mèt al dee grond te blieve. Want op de meneer wie tot me dat tot noe tow deeg, kòs me neet lang doorgoon. Veurleupig woord heer aon ein eige gefabriceerde lier nao bove gedreijd in aw wasketele. Méh me zaog al gaw in tot, es me zoe door ging de häöfkes vaan de luy op die straot gaw allemaol eine meter hoeger kaome te ligke en tot me binnen ei jaor nog aon 't dreije waos. Dus dat waos neet te doen.

Noe had hun hun speurtochte door de cats gelierd, tot oonder eder zoen groete kamer nog ei stèl verbindingsgeng laog. Zich dao noe opaon graove waors daan ouch 't ierste werk, wat in ei paar daog vaan hel werk, boe in meinigein z'ne petere zaog, gelökde. Dao wagde hun 'n nuy teleurstelling, want wie me dao aonkaom, waos ter mer allèin ein klèin ruimde tösse gewelf en de grond, boemet den trap vol laog. Zow me daan toch alles nao bove moote dreije? Dat zow toch te gek weurde! En nao get geklasjeneerd te höbbe, besloot eine um zich ins daodoor te vringe en oonder ins te goon loere, wie 't dao oet zaog. Veur alle zekerheid woord 'm ein tow um ziene boek geboonde (wat later zow blieke gein euvertollige weelde te zien) en leet heer zich langs die klein opening nao oondere zakke.

Dat kaom 'm deur te stoon, want wie me nao ei tiedsje niks mie vaan 'm hoort en ouch gein beweging mie aon de tow voolt, begos me zich ongerös te make daobove en begòs me heum nao bove te trekke. Dat waor daan ouch hoog tied, want wie er bove kaom, waors er zoe blauw wie ein lei en hong er wie eine sjotelsplak. Gaw woord er aon de ope loch gebrach, boe heer nao einige minute beij kaom en boe er ins kòs vertelle, wie heer dao oonder door gebrek aon zuurstof vaan ze stekske waor aofgegaange. Méh heer had toch nog gezeen, tot de grond mer allèin veuraon laog. Es me noe de grond mer 't ierste vaan veur aof weghaolde, daan kòs ter veerse loch in koume, boenao me daan de res ter allemaol in kwiet kòs weurde.

Zoe sukkelde ver mer weijer, den einen, daag nao den aandere. Kin 't uuch daan verwoondere, tot, doortot t' in de loch ummertow mer rumoeriger woord, de vrowluy dao in de buurt altied mer oongeduldiger

woorte? Ederen aovend waore zie daan ouch aon de rand vaan de koul te vinde, boe zie mèt vaan alles de mansluy tot 't uuterste dreve. Mèh wie die ocherm ouch poenjakkerde, 't waors hun nog mer altied te langzaam en zie beslootte zelfs mèt te goon aonpakke.

Noe waos eder hōlp altied welkom, mèh terech woord de weerde vaan die hōlp in twiefel getrokke. Mèh wat me ouch tegen hun zag, te gevaarlik, te zwoer, niks help. En den aovend denao stoonte einige nuy helpers aon de rand vaan de koul. En ich moot zègke: ze zaoge ech oet of zie 't ins zowwe opknappe. Den euveral vaan de maan aon en gewaopend met ein koolesjōp, leke ze sjus ei stèl echte groondwèrkers. Toch had me neet vāöl vertrouwwe in hun capassiteite en had me besloote um hun get achteraoft te laote dabbele. Es ze daan nao ei paar daog good pèin in hunne rōk hadde en hun han goot vol blaore, daan zow de lol wel gaw draof zien en kōs me 't vijfde raad wel weer oet de wagel dreije.

Méh um noe dao achteraoft te koume, mōs me euver eine berg kleddere dee neet zoe vāöl plaots euverleet en dee me kroepentere op z'ne boek moos passere. Noe waor dat veur eus mansluy gaar gei bezwoer. Mèh mèt zoe stèl giecheleere veel 't neet mèt. Want naotot ver mèt vāöl leid en meujte ers ei stōk of veer dedoor heije gesleip, kaom ein hiel gezon aon

de beurt; en of den doorgaank noe te ing waor of door 't giechele wat ze deeg de zaak is ingevallè, ich weit 't nog neet; mèh zeker is 't tot ze wie ze haverweegs waor, vas zaot en me hāor neet mie veur- of achteroet kraog.

Tot deen aovend gans verpruts is gewees, zalt ger wel kinne begriepe. Mèh allè, den aovend trop woord mer weer mèt gooie mood aongepak en eindelijk, naotot me vaan euverheidswege in zaog, tot er toch gein hawwes mie aon waos en tot me zich op ein aander plaots ouch alweer einen ingaank waors aon 't make, boebei hun 't ganse hoes haos nao kaom, woort door de gemeintelike lochbesjerming 't werk euvergenome. En vaan toen aof avenseerde 't zeender ouge. Want neet allein tot me noe euverdaag al de besjikking had euver hoonderd aw militaire, meh ouch 's aovens had me noe behuurlik gereidsjap veur alle luy. 't Doorde daan ouch neet lang, of de wèldernis dao oonder waos opgeruimp.

En umtot vaan boete aof eine aonneumer tegeliek waos begonne mèt 't make vaan einen hiel behuurliken ingaank, waors de pèin noe gaw geleije en kōs de kelder op dit gedèilte gaw in gebruik weurde genome.

DE BAZELEER.

FOTO'S:

Pag. 140 en 141 L. Morreau.

Omslag, pag. 133, 134, 135, 136, 138 139, 143 J. A. Beckers.

Pag. 137 W. Pesch.

Pag. 139 (bovenaan) L. Beckers.

MESTREECHTER

erns en kööl

Mèt 't klaor koume vaan den Ingaank en ein opgeruimde groete kamer waar de periode vaan veurbereiding vaan de sjuilkelders aofgeslote. En kòste ver, zij 't daan ouch hiel primetief, euvergoon tot 't eigelikke doel: 't besjerme vaan minselevens bij lochgevaar.

Meh zoe min es einen hoessvajer draon dink, ein nuij woening te betrekke zonder dat heer die heet ingezegend, zoe min dach eus comité draon, de kelders te opene zonder tot die ingezegend waore. Wat daan ouch den ierste de bèste Zoondag mèt groete plechtigheid gebäorde. Vaan deen daag aof waoren eus cazamatte-kelders officiëel opegesteld. Dat wèlt zegke: de groete kamers, want de res waar door de lochbesjermingsdeens aofgekäord wegens gebrek aon ventilatie, volgens hun zegke. Meh dat waors gaar neet erg, want veurluipig hadde veer plaots genög.

Doordat de veurbereiding nog al lang gedoord had, oondaanks 't hêl wërke vaan de versjèllende comité's, waore de luij zoe stèllekes aon geweend geraak aon al die vlegers in de loch, die toch allèin mer euvervloge, wat daan oondanks hun versjrikkelik doel toch altied ei fascinerend geziech waors, boevaan me dao oonder natuurlik niks zaog. En doordat veurluipig nog niks ergs gebäord waos, waar hun nuijsjierigheid miestal groeter es hunnen angs. En hadde veer dao oonder plaots genög. Tot dat straks anders zow weurde zalle ver dadelik wel zien.

Had me noe vaan hoeger hand dee komkommertied mer gebruik es ein groete veurbereiding op de dinger, die koume kòste, daan waar den tied veur zoe vööl es me nog vaan good kin spreke, good gewees, meh noe deeg me niks aandere es aofwachte en daan mer weijer zien. Noe zowwe hiel vööl lezers dao oet conclusies kinne goon trèkke, boedoor daan verkierde luij de sjööld vaan dees passief hajding zowwe kinne kriege. Daorum stèl iech 't op pries heij direk te verklaore, dat heij vaan den ierste tot 't lèste hoof of aander lid vaan 't kader en de latere sjuilkelderdeens gèin sjööld aon had. Vaan die instantie höbbe ver alle mètwèrking gekrege, die mer meugelik waos, meh die instanties stoonde oonder hiel zwoer curatele, ten ierste vaan euze bezètter en dee waos noe neet vööl draon gelege, wie mestreechse sjuilkelders waore. En ten tweede en dat waos wel de hoofzaak: doordat deen oorlog ein bòtsing waos tösse twee versjèllende politieke doelstèllinge, boevaan noe ein klein minderheid bei de gratie vaan euze bezètter de mach in han had gekrege en die noe in eus sjuilkelders ei prach vaan propaganda-objek veur häor partei zaog; die zat alles op haoren en snaore, um dat te kinne oetbuite. Meh daoveur mooste zie daan hun luij in de versjèllende comité's kinnen oonderbringe.

Dat hadde ze noe kinne doen door dwaank vaan boven aof, meh de oondervinding bij aander gelegenhede had hun gelierd, tot dat verkierd waos. En daoveur prebeerde me 't noe langs de weeg vaan „laot hun mer haspele”. Es daan strak de zaak in de sop leep, daan kaome vaan de dèkkingzeukende zoevööl klachte en verzeuke bij College van B. en W., dat ze wel mooste ingriepe, woebei ze daan ins kòste laote zien, boevuur zie wel in staot waore, mèt alle gevolge dao-aon verboonde. Tot hun dat neet gelök is, is èin vaan de groetste verdeenste van alle helpers en hoofde van mèt ein klèin h tot en mèt ein groete H, die mèt de sjuilkelders get te make höbbe gehad.

Zoe verleep 't ierste jaor vaan den oorlog zonder al te groete rampe veur Mestreech. En de maonde waore zich al bijein aon 't zamele veur 't tweede jaor, wie Mestreech hiel rauw woord wakker gesjööddeld en veur den ierste kier vis à vis kaom te stoon mèt den oorlog op groete sjaol. Want zoe stèllekes waore ver nao November 1941 gesukeld en op de 27ste vaan dee maond beleefde Mestreech eine vaan heur tristigste daog. Deen daag jammers veel op 't Blauw Dörp ein hiel zwoer bom, boedoor in die buurt zevenentwintig doeje vele en hiel vööl luij gewond woorte en ein ganse

buurt haos mèt de grond geliek gemaak woord. En ofsjoen dit noe neet direk get mèt de sjuilkelders te maken heet gehad, meh indirek de ganse gaank vaan zake denao zoe daonig beïnvloed heet, is 't veur de gooie gaank vaan zake nudig, dat iech deen aovend nog ins memoreer.

't Begin vaan deen aovend versjeelde zich niks mèt z'n veurgengers en wie daan ouch gewoonlik mèt sjoen weer, versjene zoe tege ein oor of half ach de ierste vleegmesjiene, die door einen hien houp nuijsjierige woorte naogestaard. Meh toch hòng deen aovend get hiel apaarts in de loch. Wie zal iech 't uuch zegke: get bēkeliks, en wie ze get later zich ouch nog oonderein begòste te besjete en lochalarm ging, lepe de kelders daan ouch vāol volder es gewoonlik. Meh wie gewoonlik trokke de vlegers, zich neet sturend dao aon, euver de stad en ging nao ei klēi half eurke daan ouch 't sinjaal vèilig, boenao de luij veur ei groet gedeilte de kelders verlete en weer nao hoes tow ginge, boe den eine de kinder nao bēd brach, den aandere weer ze werk op-naom, boe aon heer gesteurd waor gewoorde, of wie de mieste: get aon de deur bleef clasjenere.

Toen in eine kier vaan den Ooskant oet get mèt ei hēllemins geluid begòs euver de stad te raoze. Ei vleegmesjien, ein bom? Ie me zich die vraog kòs stelle, hoort me eine geweldige slaag en boe inkele minute vaan te veure de luij in groepkes stoonte te clasjenere, waos in inkele seconde ein ruwiene boe in de luij verbouwereerd en versuf door de lochdrök en de slaag roondlepe, neet wetend boe nao tow.

Meh geleidelik kaome ze weer bij hun pozetieve en prebeerde ederein, neet wetend wat 'm nog bove z'ne kop hòng, mèt dat wat 'm dierbaar waor, ze leve te redde door ei good oonderkoume te zeuke in eus sjuilkelders. Dao heerste daan ouch einen oonbesjrieffliken towstand en 't maag ei woonder heite, dat dao ouch nog gēin doeje zien gebleve, want mèt hoonderde verdrònge ze zich veur den trap. En eīmaol binne, stòrmdē me de trappe aof, neet loerend woe me leep en stief vaan angs en sjrik, soms nog mèt ei keend oonder den erm, oongerēide sjeun, mèt allemaol ēin gedachte: oonder, oonder en nog ins oonder koume!

Meh gelökkig door 't oonversjròkke optreije vaan 't sjuilkelderpersoneel woord erger veurkaome op den trap en in de geng, boe ouch wanorde heerste, die neet te besjrieve waor. Want 't henneke vol sjuilkelderpersoneel wat ver hadde, waos groet nudig aon de trappe. En de twie of drēi maan, die nog euver waore, prebeerde noe mer zoe good of zoe slech wie 't

ging, de doezende luij die de kelders in stòrmdē, te regele: iers de groete kamer vol, wat binne inkele minute gebāord waos. En toen noedgedwonge de verbindingsgeng in die nog mer half veerdig waore. Dao tösse door leepe noe ouch nog moojers nao hun kinder te zeuke of umgekierd; eine pa mèt ei keend op den erm dat gewond waos, nao einen E.H.B.O.-er te zeuke of waor nao al die doorstaande emotie de ein of aandere vaan ziene sus aof gegaange.

Hiel klaor kaome deen aovend de gebreke, die nog aon eus cazamatte es sjuilkelders kleefde, aon 't leech: te wienig ingeng, zitgelegenheid, verbandmiddele en zoe mie, boebei veural neet te vergete: gediplomeerde E.H.B.O.-ers. Meh toch al mèt al hadde ver deen aovend nog ei veurdeil: dat er bij ēin gooi lèiding ouch de verbindingsgeng geròs gebruik kòste weurde, boe in me noe es 't moos zien in tied vaan noed 't ganse Blauw Dörp kòs berge. En tot de hel lès vaan dezen aovend ter harte is genome, zalle ver eine volgende kier zien.

DE BAZELEER.

MESTREECHTER

erns en kööl

Wie de ierste daog nao 't bombardemint veurbij waore en me get vaan de sjrik bekoume waos, staoke de versjèllende comités de köp bejein, veur te bespreke, wat veur maotregale me nümme zow, um in 't vervolg zoen revaasj es de veurige kier te veurkoume. Op de ierste plaots mooste der cent, cent en nog ins cent koume; um dat te bereike zow me bei eeder alarm ein collecte hawwe in de kelders. Wijer zowwe alle helpers eine stoomcursus E.H.B.O. vaan 12 weke volge. En daan zow me zoe gaw es me de cent bijein had, alle geng vol bēnk zētte, boevuur allein al ei klei kapitäölke aon hout nudig waos. (Tot dat nog zow mètvalle, zalle ver later zien).

Ouch vaan bovenaof begos me in te zien, tot 't zoe neet langer ging en zie belagte ein vergadering in de Gouwe Poort, boe-op veur den ierste kier alle sjuilkelderhoofde vaan Mestreech bejein waore. En boe-op veural door de luy oet de kazemate, die door dit stèlsel vaan geng noe einmaol ei oonverbrekelijk gehiel waore, hiel vröchbaar vaan gedachte woort gewisseld.

Ondertösse stoond ouch den ierste neujen ingaank op 't program en wel op 't verwoeste gedeilte. Dao waar beij 't opruime vaan de puin in eint vaan de kelderkes vaan de hoezer op de Gerard van Wermweg eine kelder bloet gekoume, dee bleek op de groete gaank gebojd te zien. En wie noe de ierste luyj vaan wee 't hoes neet zoe erg begaoid waar gewees trök kaome, staoke die de köp bejein, veur zich dao einen ingaank te make. Vaan de bouwvereniging kraog me de permissie um zich dao einen ingaank te make en zie verzeukde hunne architek um zich dao mèt te belaste. Dee gaof de hiere opziechters opdrach vaan de wederopbouw um alle veurbereidinge te treffe.

Mèt behölp vaan einige aonneumers, die bij de Wederopbouw betrokke waore, woord in dat kelderke einen trap oet zoen hoes wat afgebrooke moos weurde, geplaoets en den ingaank waar veerdig. Door 't hoofd vaan de Lochbesjèrming woord gezörg, tot 't leech in de kelder in orde kaom. En vaan de gevolmachtigde oet Den Haag vaan de Wederopbouw kraoge veer ein partei hout oet den aofbraak ter besjikking, boevaan beinao alle geng oonder 't blauwdörp vaan baanke koste weurde veurzeen.

Oet ein en ander zalt ger noe wel gemèrk höbbe, tot 't us noe get gemekeliker aofging, um eine nuye kelder te installere. Toch ging neet alles zoe mer vaan allein, mèh ver hadde gelierd, us met 't sjeinbaar oonmeugelike te bedene.

Zoe rapeleer iech m'ch nog dat geval mèt de W.C. in dat nuy gedeilte. Noe zalle de mieste (die 't tenminste dörve bekinne) wel weette tot me naodat me 't signaal vaan lochalarm had gehuurd, behoefte had um dao nao tow te goon.

En aongezien me daan zich mer neet de tied mie aon deeg, um dat thoes te doen, bewaorde me dat mer veur in de kelder. Dus zalt ger 't wel mèt mich eins zien, tot

ei dergelik meubelstök in eine kelder, boe daan zoe geregeld um en um de 500 maan koume dëkking zeuke, gein euverbodige lux waos.

Noe hadde veer vaanwege de geur achteraan in twee geng ein sjoen sjötting en ei gemekelik zitsje gemaak. Mèh aongezien dat de einigste plaats is boe mwe ein groete of ein klein kemissie geit doen zonder ze mèt te nümme, mooste ver toch get hubbe um die te bewaore. En gewoonlik heet de gemeente-reiniging daoveur ouch vaan die apaarte tönnekes, boe-in alle die kemissies gekonserveerd weurde. Mèh door de tids-omstandighede waos de vraog nao die oonontbeerlikke instrumente zo groet gewoorde, tot me us moos teleurstelle. Dao zaote ver m'ch sjoen! Meh geine noed huur, want door de tidsomstandighede had me gelierd te improviseere en good ouch, luustert mer.

Wie ver wie gezag op de gemeente dat onmisbaar conserveblik neet kòste kriege, klopde ver beij 't hoof vaan de lochbesjerming aon, um ins mèt dee te clasjenere of heer us neet helpe kòs. Dee had iers nog ei tamelijk laank telefoongesprek mèt de gemeente-reiniging, meh wie bleek, tot me us oonmeugelik helpe kòs, ging ver aon 't redenere.

Iers woorte alle firma's in Mestreech, die daoveur in aanmèrking kaome, opgebeld, of ze eus neet aon ei paar wasketele kòste helpe.

Meh nörgens had me ze of wow me us zoe get verkoupe. En toen mer weer weijer gepraktiseerd, totdat deen hier in eine kier get te binnen sjoot en heer zag: „Heij, wach ins get, ich geluif tot ich 't höb”. Heer telefeneerde nao ein ander aofdeiling nao eine bepaalde persoon, dee eve later beij häömw kaom. Dat bleek eine gewezen iesmaan te zien. Ger wèt wel zoe eine, de ein de zomer mèt zoe keerke euver straat leep en daan iestuutsjes verkoch en dee door tidsomstandighede 'n kkemers har aon de kant moote zette en noe beij de lochbesjerming verzeild waos. En nao get redenere verkoch heer us z'n iesketele. Ze waore get klein, meh enfin, ver waore geholpe en iech verzekert uch, es dee maan z'n ketele zoe gaw leeg waore gewees veur den oorlog es tot veer ze noe vol kraoge, heer had noets nudig gehad nog beij de lochbesjerming te goon werke, want heer waos in korten tied sjatriek gewees.

En veer mer oetsjødde en oetsjødde. Gezondheid same! Meh jeh, 't waos neo einmaol neet anders

en ver mooste weijer, want 't waos oorlog. Zoe woorte op versjellende plaatsen, die zich dao good veur liende, in de zoegenaomde officierskamerkes, verbandkamers ingeriech, die nao ei tidsje eeder kretiek kòste doorstoon. Ouch volgde oondertösse beijnao alle helpers eine complete E.H.B.O.-cursus, boebeij ze geregeld in de kelders oefende.

Wie daan ouch 't jaor drop op de 5en October op beijnao dezelfde plaats einen hiele houp brandbomme vele en de kelders weer stampvol leepe, waore ver daan ouch weer in staot dne störm vaan luij op te vaange zonder de minste sturing en wie ver deen aovend um ein oor of ein nao hoes tow ginge, waore ver allemaol voldoon euver 't good functionere vaan alle oonderdeile, aon de sjuilkelders verboonde. En waore veer bleij tot ver de luy, es 't zien moos, zoe gaw in de kelder kraoge.

Ein aander plaog, die der ouch hiel gaw in kaom, hadde ver gere droetgehawwe en dat waos 't water. Want, wie iech in 't begin vaan mien memories al höb aongehaold, tot de kelders gans vol slibde, ouch deze zomer hadde ver twee kiere beij e hël oonweer mèt ein euverstroming in eus kelders te kampe. Gelökkig veel 't edere kier nog al gunstig. Eine kier op Zaoterdag en eine kier op Zoondagmiddag, zoetot ver tids genög hadde, veur 't water en sliet droet te drage en de geng vaan 'n nuy laag zand te veurzien, boemèt ver sjoen den daag vol kraoge. En ver waore belij, tot ver de iuy 's aovends weer kosten ontvaange.

Wie dat dao oonder beij zoe lochalarm tow ging, laote ver dat weer bewaore veur eine volgende kier.

DE BAZELEER.

MESTREECHTER

erns en kôöl

Nao al de veurige stökskes euver eus sjuilkelders, boe in ver ut altied mer hadden euver de inrichting vaan eus kazematte en zoe terluips ouch al ins euver de drökde, die der waor bei lochallarm, zult ger, tunks mich, noe tog ouch wel ins wëlle huure, wie et dao oonder bei ei lochallarm tow ging. En daoveur zalle ver daan mer ins de gaank vaan zake bei zoe lochallarm memorere.

Zoe gaw es de vlegmesjiene get zwoer begòste euver te trekke, of tot er lochallarm ging, begòs de störm nao de kelders en dat waor daan ouch miestal ut cretiëkste momint. Want dink uuch mer ins in, es ter zoe paar hoonderd luij veur einen trap vaan goot eine meter breid stoon te dringe en te dwinge. Iech verzeker uuch, daan har ger al leid genug veur die behuurlik oonder te kriege.

Meh wet ger wie ut daan ouch nog ging? Boven aon den trap verdrònge ze zig en worstelde ze zich haos nao oonder tow. Meh koelik waore ze oonder de grond, of dao king hun eine zöch vaan hun hart aof en pakde ze zich nao al die inspanning hun rös. Boe bei daan nog kaom, tot Marieke aon Betsje gòng vertelle, wat ze gezeen hadde of meinde gezeen te höbbe. Daobei vergaote ze, tot ter bove nog einen hiele boel luij te wachte stoonde en es ger hun dao daan opmerkzaam op maakde en hun verzeukde veur door te loupe, daan hoort ger mich get. Meh jeh, dat waor daan tog noets zoe koed bedoeld, meh miejer eine oetlaot vaan hun zenewe.

Zoe stèllekes aon leep daan tog de kelder vol en dao de mieste luij altied hun zelfde plaots opzeukde, kòste ze zich dao daan weijer vertèlle, wat ze gezeen hadde. Meh iers woorte de kinder weer te slaope gelag. Jao Jao lezers iech sjreif: te slaope gelag. Want zoe lang-samerhand had me zig eine sjuilkeldertechniek meister gemaak, dee aof waor.

Dat begòs al es me 's aovens ging slaope, gekleid op ein meneer, tot me bei ut minste of geringste in ei minimum vaan tied gans gekleid waor, ze pungelke, kalbas of köfferke te pakke had en daan eweg. Die

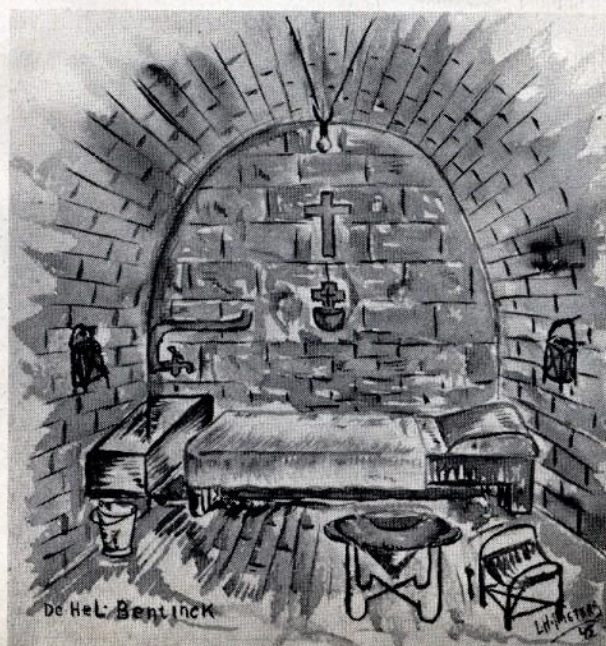
pungelkes noe bestoonte miestal oet ein deke, ei klei kösseke, ein sjerp of ein tow. En daomèt woorte de kinder daan slaope gelag. Ze woorte in de deke gedreijd, daan op de baank gelag met ut kösseke oonder hun kòpke en mèt de tow of sjerp aon de baank vas geboonde, tot ze neet zowwe draof toemele en nog gei keteerke later sleepe ze al wer wie ruuskes en had ger vaan hun geine las mie.

Auch mèt de vrowluij waore ver nog al gaw veerdig. Wel waore ze nog al ins dweers, es door us of door de sjuilkelderdeens veur de goojie gaank vaan zake den ein of aandere nuije maatregel woort towgepas. Meh es ze daan weer einmaal draon geweent waore en ze zaoten op hun plaots, hadde de kinder op hun rös, en ginge mèt hun naobers aont vertelle, daan had ger aon hun ouch gei keend mie.

Mèt de mansluij, sjei mich oet! Iech kreig nog kompassie met men eige, es iech dao aon dink. Dao had ger in de ierste plaots de angstige, die dat ouch wete wowwe. Vaan hun had geer geine las, meh miestal vööl hölp.

Meh die aandere, dat waore zie, die zich bedege vaan den angs en ut neet wete wowwe. Dat waore zie, die bei ut begin vaan lochallarme aon den trap ut groetste sjendaol maakde en es ze daan oonder kaome, eine groete moond opzatte tegen ut sjuilkelderpersoneel um hun figuur weer te redde; boe bei ze daan miestal, umtot ze neet bang waore, oonder, meh daan ouch oetgesproke oonder aon den ingaank wowwe blieve stoon, wat netuurlik neet gong, umtot dat daan ein gaanse opstopping gaof. En daan hoort ger mich get! Meh zoe gaw es de störm eimaol veurbei waors, daan waor dao gei bezwoer mie tegen, tot ze zich dao ei sigrètsje kaome rouke, zich de lèste beriechte vaan den eengelse zender door gaove, zich get euver den oorlog vreigelde of in hun eige leepe te iesbere.

DE BAZELEER.

MESTREECHTER

erns en kööl

Zoe stèllekes aon begòs me tog aon alles te mèrke, tot den oorlog op zen ind leep. Veural mèrkde me dat aon de Duitse weermach, want dat mechtig leger, wat oondaanks tot ut eus vijande waore, zoe mennige kier, bij 't daan heimelijk tog eus bewoondering had gehad, waor noe op weeg trök. En 't waors dusdaonig gesjendeleerd, tot men 't beinao neet mie trök kòs.

Dao-aon zal 't feit, tot de loch toesjoer vol geallieerde vlegmesjienes zaot, neet vreemp gewees zien. Meh met dat alles naom de oongeròsheid vaan de börgerbevolking tow, boedoor de kelders haos gestiedig vol luij zaote. En dat begòs al zoen veertien daog veur de bevrijding. Daoveur wèl iech daan ouch veur 't ind vaan mien memories nao dees veertien daog trökgriepe.

Op ein September 1944, dat waors op eine Vriedag, 's-mörgens hadde veer al lochallarm vaan haaf nege tot tien oor en de res vaan den daag zaot de loch gestiedig vol vlegers. Meh zoe stèllekes veel toch den aovend, wie ei paar otos vaan de organisatie T.O.D. bei us op de straot oonder de böim parkeerde. En 't moot gezag weurde, die luij dege hunne naom ier aon, want es organisatie hadde ze ziech georganiseerd, dat verzeke iech uuch. Al hiel gaw laog de straot um hun otos bezèjt met leeg vleisblikke, jenever en wienflesse. En allerlèi ander oonmeugelikhede die veer eus in deen tied nog mer kòste rappeleere vaan vreuger.

Wie die hiere de loch de vaan kraoge, tot ze vlak bei zoen pracht vaan sjuilkelders zaote — en zij wiste duuvels goot, tot 't ei paar kilometer weijer noe neet bepaold röstig waors — beslote ze de nach in de

kelders door te bringe. En zoe zaotte veer miech die nach opgesjeep mèt e stèl zaate kerels. Meh zeet geròs; mèt behölp vaan ei paar pepèrre mèt get stempels op eine groete witte baard en eine nog groetere moond, hadde veer op de vleu nao, die ze achterlete, neet vööl las vaan hun.

De volgenden daag woort 't mer ummertow erger; me zaog altied mie tröppe, die zeg tröktrokke en mer miejer en miejer vlegmesjiene in de toch, boedoor eus kelders mer altied voller en voller leep; oet Wolder, Wiek, Amie en Caberg troffe ver in die daog luij in eus kelders aon.

En oetgesproke in die daog kraoge veer bezeug vaan einen hier, dee ver toen beinao ei jaor laank hadde verzeuk veur ins te koume loere in verband met tojstande in de kelders, die neet oet te hawwe waore: den inspecteur van volksgezondheid. En noe bei eine kelder, dee haos twie hoog vol zaot en wiemelde vaan kraanke, noe kaom er. En heer voond, tot ut neet erg fris rook! Ich zow ut anders oetgedrök höbbe. Meh jeh, iech bin ouch geinen doctor. Meh ver geweende draon en ut zow neet mie lang doore.

Donderdag, de zevende September, 's-nachs, leete de Duitsers de spoorbrök de loch in vleege, wat us weer ein extra bezetting bezörgde. En wie me op Vriedag al ut zwoer gesjöt vaan de Amerikaone kòs huure en de Duitsers de gansen daag zeg aon de geng hele mèt op ut spoor alles op te bloze, toen mòste ver veur den ierste kier luij weigere, want ver hadde werkelijk gein plaots mie. Tog zow die nach de bezetting vaan euze kelder nog mèt ein ganse familie oetgebreit weurde.

Tegen ein oor of èlf woort door ut sjuilkelderhoof vaan de kelder, dee aon eus grensde, ut verzeuk geries um hölp veur 'n Moeder, die hoewel nog neet oetgetèld, noe door al die consternaties, häör zoe sjoen, meh meujelik en pienlik deil in Sleveners sjöppingsplan, mòs volbringe. En aongezien me dit intiem

familie-gebäöre tog mer neet zoe in eine kelder mèt hoonderde luij um hun kòs laote gebäöre en me in die aofdèiling bei eus neve gèin apaarte plaots had en veer wel, woort dat verzeuk door us direct gootgevoonde.

Toen höb iech èin vaan de nachte mètgemaak, die meg ut mieste getroffen höbbe. Want oondertösse tot oonder in de kelder doezende luij zeg sjuilde veur hun leve tog mer zoe lag meugelik te trèkke, op de begaone grond de Duitsers hun springkolonnes hadden ingezet, die eus spoormatrejaol en sommige febriksinstallaties de loch in leete springe en boven eus kòp de vleechmesjiene mèt hoonderde in de loch waore, veur zoevääol meugelik matrejaol en minseleves op te ruime, veurde bei us oonder in euze kelder ei klein, invojdig moojerke häör gevech; meh neet tegen ut verrenewere vaan levens, meh veur ut sjinke vaan nōjje bleuj aon deen erme, verdruugde wereld. En boete, um de kraomkamer, dao waors zoe ei metleve! Es iech allein al mer ins traon dink, tot aon ut int vaan einen oorlog, dee haos vief jaor gedoord had, de lievenskaste oetzaoge veur mèt te jengke: hei waosg alles present, wat nudig waors, binne de tien minuute. En wie um vief oor ut kinneke gebore waors, kòs ut thoes neet beter ontvaange zien gewoore. En 's middags, wie ut geduip woort, heel eederein kinderfies mèt utgeen er zelfs had mètgebracht.

Deen daag waors ut intans zier rumoerig. En ut woort mèt den daag erger en erger. De kelders leepe mer voller en voller: ver zowwe ze haos twee hoog höbbe moote zètte, veur ze allemaol te berge. De loch in de kelder woort mer ummertow onfrisser en

benajder. Dao zal de tematte-sop wel veur ei groet gedeilte sjööld aon zien gewees! Of dat de oranje kleur waor, of tot ut waor, tot die zoe gaw en gemakelik veerdig waors, iech weit 't neet. Ei feit is, tot v'r 's middags altied temattesop aotte. (Mesjien tot iech ze daomèt noe nog neet mie zien kin!).

Meh tog, achter de wolke begòs de zon te sjeine en al fermeerde de Duitsers nog ein groete dondersjoor door op den daartiende September tösse drei en veer oor 's middags de Maosbrögke te laote de loch in te vleege, dat kòs neet weerhawwe, tot al um ein oor of zeve de geruchte de runde dege, tot de Amerikaone in Wiek waore. En die geruchte waore veur èinige gewèide um ein oor of tien woerheid, wat ver mer wieselijk veur eus hele: wat wel einen hiele toer waors!

Bei eus bove op de straot trokke nog mer altied de lèste tröpfe oet de lienie vaan ut Albertkanaal trök. Wel woorte die nach de vaderlandse leedsjes, die ze zoe lang had moote opspaore, daonig gerepeteerd. En wie den daag in de loch kaom en heij en dao den ierste roed, wit en blouwe vlag te veursjein kaom en 's mōrgens de ierste Amerikaone den Tongerse- en Cannerweeg aof kaome, toen waors alle leid geleije en höb iech veur den ierste kier handelend mooten optreije bei ut oet goon.

Heimèt is utgeen wat vaan de kazemate-kelders vertèllen is, aon 't ind. Wel zien ze nog gebruek veur de vlegende bomme. Meh zie zien nao deen tied wie de befaamde nachkeers oetgegaange. En iech wèl daan ouch eindige, meh dat kin iech tog neet zoe mer. Want daan zow iech in dezelfde fout vervalle, die zoe vääol veur miech höbbe gemaak. Laot miech daan eindige mèt ei woort vaan daank aon al die stèl wèrkers, die zeg door daod of mèt matrieel zoe veur us höbben ingezet. Keerels, ger höb eur bès gedooh! En ouch veur de reaksies, die iech op mien veurgie stökskes kreeg vaan de luij oet ut blow dörp, moot iech ouch vaan harte bedaanke.

DE BAZELEER.

